

Automatisoidut päätösprosessit kirjaamisasioissa

Kiinteistöasioiden Digipäivä
Helsinki, Pasila 5.5.2017

Kari Niemi
Johtava asiantuntija
Maanmittauslaitos

Yleistä oikeudellisen ratkaisutoiminnan automatisoinnista

Oikeudellisten ratkaisujen automatisoinnista hallinnossa

- Automatisoituja hallintopäätöksiä on jo toteutettu eri hallinnonaloilla ja uusia ollaan suunnittelemassa
  - Mielenkiintoisena esimerkkinä voidaan mainita jo vuoden 2003 verkkotunnuslaki, johon sisältyi automatisoitua päätöksentekoa koskevaa sääntelyä
  - Sittemmin ainakin KELA on toteuttanut automatisoituja päätöksentekojärjestelmiä erityisesti joidenkin lakisääteisten etuusratkaisujen osalta
    - Viimeksi on uutisoitu opintotukihakemusten automatisoidusta ratkaisemisesta
- Peruslähdekohta automatisoiduissa hallintopäätöksissä on, että niihin kohdistuvat samat vaatimukset kuin perinteiselläkin tavalla tehtyihin ratkaisuihin
  - Ne tehdään virkavastuulla
  - Niiden pitää olla sekä sisällöltään että menettelyn osalta oikeudellisesti moitteettomia

Päätöksenteon tukijärjestelmät ja automatisoidut päätöksentekojärjestelmät

- Hallintopäätösten automatisointia koskevat järjestelmät voidaan jakaa päätöksenteon tukijärjestelmiin ja varsinaisiin automatisoituihin päätöksentekojärjestelmiin
- Tukijärjestelmä suorittaa jonkun tai joitakin osia päätösprosessista, mutta lopullisen ratkaisun asiassa tekee kuitenkin ihminen (virkamies)
- Automatisoidussa päätöksentekojärjestelmässä on kysymys siitä, että koko päätösprosessista, myös lopullisen ratkaisun eli hallintopäätöksen tekemisestä, huolehtii kone eli tietojärjestelmä

Oikeudellinen ratkaisu ja sen osatekijät

- Kysymys on oikeudellisesta ratkaisusta, kun ratkaisun edellytykset, oikeusvaikutukset, menettely ja toimivalta ratkaisun tekemiseen ovat oikeudellisesti säänneltyjä
- Oikeudellisen ratkaisun tekeminen voidaan jakaa varsinaiseen oikeudelliseen päätösharkintaan ja ratkaisuun liittyvään muuhun menettelyyn
  - Muulla menettelyllä viitataan esim. asian selvittämisen yhteydessä tapahtuvaan kuulemis- ja täydentämismenettelyyn, päätöksen tiedoksiantoon jne.
- Viranomaisen toimintaan voi liittyä monenlaisia asioita, joista vain osassa on kysymys oikeudellisesta ratkaisutoiminnasta
- Automatisointiakin voi liittyä monenlaiseen toimintaan, mutta erityiset vaatimukset tulevat esiin, kun kysymys on oikeudellisen ratkaisutoiminnan automatisoinnista

Oikeudellinen päätösharkinta

- Oikeudellinen päätösharkinta viittaa ratkaisun siihen osaan, jossa on kysymys varsinaisesta lainsoveltamisesta
- Sitä voidaan kuvata seuraavasti
  - Asian tosiseikkojen hahmottaminen yleisellä tasolla
  - Ratkaisuun sovellettavien normien (ratkaisunormin) valitseminen
  - Esillä olevan asian (hakemuksen) tosiseikkojen arviointi ratkaisunormin edellyttämien tosiseikkojen valossa
  - Ratkaisunormin kyseisessä yksittäistapauksessa salliman / määräämän ratkaisun antaminen ja sen ”pukeminen” päätöksen muotoon mahdollisine perusteluineen
- Oikeudellisen ratkaisun, hallintopäätöksen, automatisoinnissa on ennen kaikkea kysymys tämän tapahtuman tietoteknisestä mallintamisesta ja toteuttamisesta
- Automatisointi voi kohdistua johonkin osaan päätösharkintaa tai kysymys voi olla päätösharkinnan kokonaisautomatisoinnista

Päätösprosessien automatisoinnista kirjaamisasioissa

Kirjaamisasioiden määrittely maakaassa

- Maakaaren mukaisia kirjaamisasioita ovat (MK 5:1)
  - Lainhuudatus
  - Erityisen oikeuden kirjaaminen
  - Kiinnitys
  - Sähköisen panttikirjan siirtoasiat
    - Eli sähköisen panttikirjan uuden saajan kirjaaminen
- Kirjaamisasioita koskevia menettelysäännöksiä noudatetaan soveltuvin osin myös ns. muistutusasioiden kirjaamisessa
  - Kuten merkinnät kiinteistön ulosmittauksesta, konkurssista ja takavarikosta jne.

Kirjaamisasiat oikeudellisena ratkaisutoimintana

- Kirjaamisasioiden käsittely ja ratkaiseminen ovat oikeudellista ratkaisutoimintaa
  - Kussakin tapauksessa hakemuksen hyväksymisen edellytykset ja ratkaisun oikeusvaikutukset ovat oikeudellisesti säänneltyjä
  - Kirjaamisasioiden käsittelyssä noudatettava menettely on oikeudellisesti säänneltyä
  - Toimivalta kirjaamisasioiden ratkaisemiseen on säädetty laissa
  - Päätösharkinta noudattaa teoreettisesti edellä kuvattua lainsoveltamisratkaisun yleistä kaavaa

- Tosiasia on kuitenkin se, että kiinteistökirjaamisessa joukkoon mahtuu hyvin paljon massaluonteisia rutiiniratkaisuja, joissa päätösharkinta on yksinkertaista ja toteavaa eikä edellytä vaativaa pohdintaa ratkaisunormin valinnassa ja tulkinnassa
- Lisäksi myönteisissä tapauksissa (kun hakemus hyväksytään) päätösharkinnan lopputulosta ei tarvitse pukea perustellun päätöksen muotoon vaan ratkaisu toteutetaan yksinkertaisesti päätöksen sisällön mukaisella rekisterimerkinnällä
- Edellytykset päätösharkinnan kokonaisautomatisoinnille ovat näissä yksinkertaisissa tapauksissa lähtökohtaisesti optimaaliset

Tarkemmin kirjaamisratkaisun automatisoinnin edellytyksistä

- Hakemus ja muut asiaan vaikuttavat asiakirjat ja tiedot täytyy olla sähköisessä muodossa siten, että päätöksentekojärjestelmä pystyy ymmärtämään niitä
- Järjestelmän täytyy pystyä varmistautumaan siitä, mitkä seikat kyseisessä asiassa on lain mukaan tarkastettava
- Järjestelmän täytyy pystyä tarkastamaan, ovatko vaadittavat seikat olemassa kyseisessä asiassa
- Jos kaikki vaadittavat seikat ovat olemassa / kunnossa, järjestelmä toteuttaa ratkaisun tekemällä kirjaamisratkaisua osoittavan merkinnän lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin
- Kokonaisautomatisointiin liittyy myös
  - Automatisoitu vireilletulomerkintä lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin, kun hakemus on saapunut
  - Automatisoitu päätöksen tiedoksiänto hakijalle
  - Automatisoitu hakemusasiakirjojen sähköinen arkistointi

Edellä mainitut lisäedellytykset ovat nykyisin olemassa - KVP

- Infrastruktuuritasolla automatisoinnit mahdollistava perustekijä on lopulta ollut KVP eli Kiinteistövaihdannan palvelu
  - Tässä KVP:lla viitataan nimenomaan MK 9 a luvun mukaisiin asiointijärjestelmiin eli sähköiseen kaupankäyntijärjestelmään ja sähköiseen kiinnitysjärjestelmään
- KVP:n mahdollistamat sähköiset allekirjoitukset, rakenteiset asiakirjat ja järjestelmän yhteys keskeisiin rekistereihin merkitsevät, että tapausittain kaikki kirjaamisasian käsittelyssä tarvittava tieto on järjestelmän ymmärtämässä sähköisessä muodossa
  - Keskeisten rekistereiden osalta järjestelmä on yhteydessä väestötietojärjestelmään, lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin ja kaupparekisteriin
- Järjestelmän lakisääteiseen perusideaan ovat jo alusta asti kuuluneet tietyt oikeudelliset tarkastukset, jotka järjestelmä suorittaa järjestelmässä tehtävään kauppaan tai hakemukseen liittyen

- Järjestelmän logiikka on toiminut seuraavasti
  - Jos sellainen oikeudellinen seikka, joka järjestelmän on pitänyt tarkastaa järjestelmän käytettävissä olevista rekistereistä, ei ole ollut kunnossa, luovutusta tai hakemusta ei ole pystynyt tekemään järjestelmässä
  - Jos luovutus tai hakemus on voitu tehdä järjestelmässä eli jos järjestelmän kautta on tullut vireille esimerkiksi lainhuutohakemus tai kiinnityshakemus, tämä on samalla merkinnyt, että järjestelmän tarkastettavana olleet seikat ovat kunnossa
  - Niitä ei ole tarvinnut uudelleen tarkastaa kirjaamismenettelyssä, vaikka sinänsä lopullisen lainhuuto- tai kiinnitysratkaisun on tehnyt edelleen ihminen

- Tältä pohjalta järjestelmää on ollut mahdollista teknisesti edelleen kehittää niin, että tunnistetaan tiettyjä asiakokonaisuuksia, joissa järjestelmä varmuudella tarkastaa kaikki hakemuksen hyväksymisen kannalta relevantit seikat
- Kun tällainen hakemus on tullut onnistuneesti KPV:n läpi, voidaan olla varmoja, että siltä osin täyttyvät kaikki hakemuksen hyväksymisen edellytykset
- Tekniset edellytykset päätösprosessin kokonaisautomatisoinnille kyseisissä asioissa ovat näin auenneet
- Vuoden 2017 alkupuoliskolla mahdollisuus on viety käytäntöön ja kirjaamissovellukseen (Kirre) on luotu automaattioratkaisuun menevien asioiden käsittelyjono => ratkaisu tapahtuu näissä asioissa välittömästi, kun hakemus on tullut vireille KVP:n kautta

Automatisoitu päätösprosessi on toteutettu seuraavissa asioissa

- **Sähköisen panttikirjan siirtoa koskevat hakemukset**
  - Otettiin käyttöön helmikuussa 2017
  - Pääosa KVP:n kautta vireille tulleista, maakaaren 9 a luvun mukaisessa sähköisessä kiinnitysjärjestelmässä tehdyistä sähköisen panttikirjan siirtohakemuksista ohjautuu automatisoituun ratkaisuun
  - Manuaaliseen käsittelyyn ohjautuvat edelleen esim. seuraavat asiat
    - Kohteessa on merkintä ns. Muu muistutusasia –koodilla
    - Kiinnitykseen kohdistuu vireillä oleva muutosasia tai korjaamisasia
    - Se kiinnitysasiasia, johon siirrettävä panttikirja liittyy, on vasta vireillä tai lepäämässä
    - Siirtohakemukseen on skannattu liitteitä

- **Yksinkertaiset kiinnityshakemukset**

- Tarkoitus on, että automatisoidut ratkaisut otetaan käyttöön alkukesästä 2017 (menossa hyväksymistestausvaihe)
- Automatisointi koskee tässä vaiheessa kaikkein yksinkertaisimpia uuden kiinnityksen vahvistamista koskevia hakemuksia
- Manuaaliseen käsittelyyn ohjautuvat mm. seuraavat asiat:
  - Hakijalla on vasta lainhuuto vireillä tai lepäämässä
  - Kiinnitystä haetaan kiinteistön määräosaan
  - Kohteeseen jo vahvistettuun kiinnitykseen on vireillä muutosasia tai korjaamisasia
  - Kiinnitystä haetaan KVP:ssa tehdyn sähköisen valtakirjan nojalla
  - Hakemukseen liittyy skannattuja liitteitä

- Järjestelmän jatkokehityksen myötä automatisoinnin piiriin voidaan ottaa lisää asioita
- Myös KVP:ssa tehtyjen yksinkertaisten kiinteistökauppojen tai muiden luovutusten osalta voidaan jatkossa ajatella automatisoitua lainhuudatusratkaisua
  - Edellyttää, että kauppa tehdään kokonaan rakenteiselle luovutuskirjapohjalle eli vain minimiehdot varsinaiseen luovutuskirjaan

Kiitos!

